

ارزیابی جایگاه و عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در فرایند آموزش غیررسمی کتابداران و اطلاع‌رسانان ساکن استان‌های تهران و خراسان

محمد زره‌ساز^۱

فاطمه پازوکی^۲

تانیا آزادی^۳

چکیده

یکی از وظایف اصلی انجمن‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، پشتیبانی از فرایند آموزش رسمی دانشگاهی رشته و طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی به صورت غیررسمی و از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی، برپایی همایش‌ها، کارگاه‌ها، جلسات نقد و بررسی موضوعات تخصصی مختلف، و ایجاد دوره‌های آموزشی مجازی و از راه دور است. هدف این مقاله بررسی عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در زمینه آموزش غیررسمی کتابداران و اطلاع‌رسانان و تعیین دیدگاه آنها درباره جایگاه انجمن در این فرایند است. پژوهش، با روش پیمایشی با رویکردی توصیفی-تحلیلی انجام شده و از میان دو گروه از اعضای انجمن مقیم در تهران و استان خراسان نمونه‌گیری طبقه‌ای صورت پذیرفته است. نتایج نشان می‌دهد که از نظر اعضا، انجمن عملکرد موفقی را در برگزاری برنامه‌های آموزشی غیررسمی برای کتابداران و اطلاع‌رسانان داشته است. آزمون T نشان داد که جز در دو عامل، تفاوت معناداری میان میانگین نمرات کتابداران تهرانی و خراسانی وجود ندارد. آزمون F نیز نشان داد که به جز در سه عامل، تفاوت معناداری میان نمرات اعضای پیوسته، وابسته، و دانشجویی در ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی وجود ندارد. همچنین، مشخص شد که تنها میان دو عامل «تأثیر مثبت در ارزشیابی شغلی و مناسب بودن روزها» و «زمان‌های برگزاری همایش‌های ماهانه» با عامل میزان تحصیلات رابطه معناداری وجود دارد. از سوی دیگر، نتایج تحقیق آشکار کرد که تنها میان دو عامل «تناسب موضوعات برنامه‌ها با نوع شغل اعضا» و «قابل توجه بودن حضور کتابداران در این برنامه‌ها» با عامل سابقه کار رابطه معناداری وجود دارد.

کلیدواژه‌ها

انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، آموزش غیررسمی، کارگاه‌های آموزشی، همایش‌های سالانه و همایش‌های ماهانه.

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد کتابخانه آستان قدس رضوی zerehsaz@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه پیام‌نور مشهد pazooki.f@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران azadi.tania@gmail.com

مقدمه

مشارکت اجتماعی و عضویت در سازمان‌های غیردولتی از جمله لوازم تحقق جامعه مدنی محسوب می‌شود تا آنجا که تحقق آن را از لوازم برپایی یک جامعه دموکراتیک و مردمسالار دانسته‌اند.

هرچند مشارکت مفهوم تازه‌ای نیست و بشر همواره به مشارکت فزاینده روی آورده است، از نیمه دوم قرن بیستم این مفهوم با نگرشی نو، به موضوعی مهم بدل شده است. به واقع، گذر به شیوه مشارکتی اداره امور و برنامه‌ریزی برای آن ضروری و گریزناپذیر شده است؛ زیرا هم ظرفیت‌های مشارکت، بالا رفته است و هم مسائل پیچیده‌تر از آن هستند که به وسیله تعداد معدودی قابل حل باشند (سعیدی، ۱۳۸۲).

انجمن‌ها به عنوان یکی از جلوه‌های این مشارکت مردمی از جمله نهادهای اجتماعی هستند که در جهت تحقق بخشیدن به خواست‌های گروهی از افراد که در زمینه‌ای خاص دارای آرمان‌ها، اهداف، علایق، و منافع مشترکی می‌باشند شکل می‌گیرند. در این میان، انجمن‌های حرفه‌ای در رشد و پیشرفت یک حرفه و ارتقای منزلت آن، همگرایی میان اعضا و رفع نیازهای مشترک آنان نقش بسزایی دارند. از این رو، با بررسی و شناخت توانمندی‌های این انجمن‌ها و راه‌های بهبود آن می‌توان به ارتقای فرهنگ مشارکت و رفع نیازهای بخشی از جامعه کمک مؤثری کرد (سوهانیان حقیقی، ۱۳۸۴).

انجمن‌های کتابداری نیز بیشتر به منظور نیل به اهداف مختلفی همچون آموزش، تربیت

نیروی انسانی، انتشارات، تحقیقات، و ارتباط با سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی شکل گرفته‌اند. این فعالیت‌ها می‌تواند منجر به آن گردد که اعضا حرفه‌شان را بشناسانند و صلاحیت حرفه‌ای خود را نشان دهند و به‌طور مؤثر عمل کنند (نقی زاده، ۱۳۷۲).

بیان مسئله

انجمن‌های علمی از جمله نهادهای جامعه مدنی هستند که نقش مؤثری در تولید دانش و دستیابی به توسعه علمی دارند. جوامع علمی همواره بر آن بوده‌اند که نهادهایی را برای کسب و انتقال دانش ایجاد کنند در این میان انجمن‌های علمی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. در قرن هجدهم بسیاری از نشریات علمی را انجمن‌های علمی منتشر می‌کردند و هم‌اکنون نیز اکثر مجلات علمی و معتبر جهان توسط این نهادها منتشر می‌شود. در باب تشکیل انجمن‌های علمی گفته شده است که انجمن‌های علمی زمانی به وجود آمدند که متخصصان به لزوم تقویت دانش تخصصی و ارتباط فکری بیشتر با همکارانشان پی بردند و از طریق تشکیل انجمن‌ها به نشر و گسترش افکار حرفه‌ای خود پرداختند (آراسته، ۱۳۸۳).

در این میان، متخصصان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز تلاش داشته و دارند که با تشکیل و تقویت انجمن‌های علمی خود، دیدگاه‌ها و نظرات متخصصان این رشته را به اشکال مختلف از جمله آموزش، برگزاری همایش‌های علمی، اجرای طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی، چاپ کتاب، تشکیل کارگاه‌های

آموزشی، و ارتباط با مجلات تخصصی ارائه نمایند (قانی دهکردی، ۱۳۸۵).

اهداف انجمن‌های کتابداری نیز باید به‌گونه‌ای تدوین شده باشد که اعضا بتوانند معلومات و آموخته‌های خود را در جهت نفع عموم به‌کار بندند و به‌عنوان یک جامعه اطلاعاتی در روند تصمیم‌گیری‌ها، در صنعت و سازمان‌های دولتی و حرفه‌ای تأثیر بگذارند. همچنین، انجمن‌های کتابداری باید با مؤسسات آموزش کتابداری - در مقاطع مختلف - همکاری نزدیکی برقرار کرده و در برنامه‌های آموزشی و ارزیابی دوره‌های کتابداری و دوره‌های آموزش کوتاه‌مدت تأثیرگذار باشند (تقی‌زاده، ۱۳۷۲).

بنابراین، می‌توان گفت یکی از وظایف عمده و اساسی انجمن‌های علمی، از جمله انجمن‌های علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی، ارائه آموزش‌های تخصصی و حرفه‌ای است. از آنجا که این فرایند در چارچوب فعالیت‌های انجمن و خارج از عرف آموزش‌های دانشگاهی و رسمی انجام می‌شود، جزء آموزش‌های غیررسمی محسوب شده و در قالب فعالیت‌هایی چون برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و برگزاری همایش‌های سالانه و ماهانه به اعضا ارائه می‌گردند. البته قابل ذکر است که گاه همانند آنچه که در مورد همایش‌های سالانه و ماهانه مصداق پیدا می‌کند، این آموزش به‌صورت غیرمستقیم و خارج از چارچوب‌های کلاسی ارائه می‌شود.

انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و شاخه‌های استانی آن نیز در این زمینه فعال

بوده و با برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های سالانه و ماهانه مختلف، اطلاعات تخصصی سودمندی را به اعضای خود ارائه نموده و می‌نمایند. به‌نظر می‌آید که پس از گذشت این دوره از فعالیت انجمن در دوره جدید، نیاز است تا این جنبه از فعالیت‌های انجمن، از دیدگاه و نظرگاه اعضای آن ارزیابی شود و نقاط ضعف و قوت آن در این زمینه آشکار گردد.

در این مقاله تلاش می‌شود تا دیدگاه کتابداران و اطلاع‌رسانان عضو ساکن در استان‌های تهران و خراسان (دو مرکز عمده فعالیت‌های انجمن) درباره فعالیت‌ها و برنامه‌های آموزشی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی مورد بررسی و ارزیابی قرار بگیرد.

هدف و فایده پژوهش

این پژوهش به‌منظور نقد و ارزیابی عملکرد آموزشی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی در سالیان اخیر و انعکاس فعالیت‌های آن در میان جامعه کتابدار کشور، مشخص شدن نقاط ضعف و قوت، و ترغیب کتابداران جهت همکاری و همفکری در جهت پیشبرد اهداف آموزشی انجمن انجام پذیرفته است.

پرسش‌های پژوهش

۱. از نظر اعضا، انجمن تا چه میزان در اجرای برنامه‌های آموزش غیررسمی خود موفق بوده است؟

۲. آیا میان دیدگاه اعضای انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و اعضای

انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی شاخه خراسان نسبت به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن تفاوت معناداری وجود دارد؟

۳. آیا میان دیدگاه اعضای انجمن (پیوسته، وابسته، و دانشجویی) نسبت به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن تفاوت معناداری وجود دارد؟

۴. آیا میان میزان تحصیلات اعضا و دیدگاه آنها نسبت به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن رابطه معناداری وجود دارد؟

۵. آیا میان سابقه عضویت اعضا و دیدگاه آنها نسبت به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن رابطه معناداری وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

درباره ارزیابی نظرات اعضا نسبت به فعالیت‌های مختلف انجمن‌ها پژوهش‌های اندکی صورت پذیرفته است. در زیر به برخی از این موارد اشاره کوتاهی می‌نماییم:

انجمن کتابداران کانادا، در سال ۲۰۰۰، با هدف تعیین میزان رضایت اعضا از عملکرد انجمن، تعیین مهم‌ترین مسائل حرفه از نگاه اعضا، تعیین نقشی که اعضا متوقع ایفای آن از سوی انجمن هستند، و تعیین اولویت‌های کاری انجمن از دید اعضا به نظرسنجی از اعضا پرداخت و به نتایج سودمندی دست یافت: جمله رضایت اعضا از عملکرد و خدمات انجمن متوسط ارزیابی شد،

حوزه‌های ثانویه فعالیت انجمن، آموزش‌های غیررسمی، و گسترش دانش حرفه‌ای تعیین گردید (انجمن کتابداران کانادا، ۲۰۰۴).

در ترکیه، سلما اصلان^۴، در پژوهشی به بررسی انتظارات و دیدگاه‌های اعضای انجمن کتابداری ترکیه نسبت به عملکرد آن پرداخت. در این پژوهش، که با استفاده از پرسشنامه انجام شد پرسش‌هایی به منظور تعیین مهم‌ترین اقدامات انجمن از نگاه اعضا، میزان رضایت اعضا نسبت به هریک از فعالیت‌ها، اولویت‌بندی مهم‌ترین وظایف اعضا نسبت به انجمن، چگونگی راه‌های افزایش درآمد انجمن، و پیشنهادهایی برای بهبود عملکرد انجمن مطرح و پیشنهادهایی با توجه به پاسخ‌های دریافتی ارائه شد (اصلان، ۱۹۹۵).

در پژوهشی دیگر فعالیت‌های انجمن کتابداری کشور کوچک افریقای سوازیلند در زمینه‌های تبلیغاتی، آموزشی، قانون‌گذاری، تحقیقات و انتشارات، و عملکرد برای ارزیابی موفقیت‌ها و شکست‌ها و پی بردن به محدودیت‌های پیش روی آن مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های استفاده شده در این مطالعه از طریق اسناد انجمن و مصاحبه با اعضا گردآوری شد. این مطالعه به سال‌های ۱۹۸۴ تا ۱۹۹۶ اشاره دارد که انجمن، پایه‌های توسعه کتابداری در این کشور را وضع می‌کرده است. از نتایج این پژوهش می‌توان به نیاز اعضا به تدوین طرحی راهبردی برای اولویت‌بخشی به قانون‌گذاری، آموزش، مدیریت، رهبری و بهبود ارتباطات، و افزایش میزان حق عضویت اعضای مؤسسات و

4. Canadian Library Association

5. Selma Aslan

برقراری ارتباط کاری با حرفه‌های وابسته اشاره کرد (موسوازی^۶، ۱۹۹۸).

در ایران نیز محسنی (۱۳۸۲) و امیر شیبانی (۱۳۷۳)، راجع به مشارکت اعضا در فعالیت‌های انجمن و نظرات آنها تحقیق کرده و به نتایج سودمندی دست یافته‌اند. سوهانیان حقیقی (۱۳۸۴)، در پایان‌نامه خود، به ارزیابی نقش و عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از دیدگاه اعضای خود، بر مبنای چهار عامل هویت، انسجام، مقبولیت درونی، و مشروعیت یا مقبولیت بیرونی پرداخت و مشخص نمود که انجمن در این زمینه‌ها از موفقیت نسبی برخوردار بوده است. پاکدامن و همکارانش (۱۳۸۶) نیز دیدگاه کتابداران پزشکی را راجع به انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی ایران مورد بررسی قرار داده و دلایل عدم عضویت کتابداران و نحوه عملکرد انجمن از دیدگاه کتابداران جامعه پزشکی به تفکیک کمیته‌های آن را مشخص نموده‌اند.

تاریخچه فعالیت‌های آموزشی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران

در سال ۱۳۴۰ نخستین گام برای تأسیس انجمنی از کتابداران ایران برداشته شد. تعداد اعضای این انجمن به ۲۱ نفر رسید و عمر آن یکسال و نیم بود. در سال ۱۳۴۴ عده‌ای از کتابداران ایرانی با همفکری دو تن از کتابداران امریکایی که در آن تاریخ برای تدریس در استخدام دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران بودند برای دومین

بار در صدد تأسیس انجمن کتابداران ایران برآمدند. فعالیت این انجمن تا شروع انقلاب ادامه یافت و در دوران فعالیت خود توانست به‌عنوان محمل مناسبی جهت گرد هم آوردن کتابداران و استقرار آموزش کتابداری در کشور از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی و تدوین منابع مورد نیاز عمل نماید. شرح بخشی از این فعالیت‌ها را حیاتی (۱۳۸۱) در مقاله‌ای با عنوان «دوره‌های کوتاه‌مدت آموزش کتابداری انجمن کتابداران ایران» نقل کرده است. در سال ۱۳۵۸ اساسنامه جدیدی توسط انجمن تهیه شد که در آن اداره انجمن به شورا سپرده می‌شد. این دوره دو سال به طول انجامید و سپس با انحلال کلیه انجمن‌ها در سال ۱۳۵۹ این انجمن نیز منحل گردید. در ششم مهرماه ۱۳۷۷ نامه‌ای به امضای معاون خدمات فنی و امور عمومی کتابخانه ملی برای گروه‌های کتابداری ایران و استادان و صاحب‌نظران ارسال شد تا در جلسه‌ای برای تعیین هیئت مؤسس انجمن کتابداران شرکت کنند. جلسه مزبور در ۷۷/۷/۳۰ با شرکت ۲۰ نفر تشکیل شد و پس از حدود دو سال پیگیری و تلاش در ۷۹/۵/۳۱ از سوی وزارت علوم به‌عنوان انجمن علمی به تصویب رسید. در پی فراخوان انجمن برای تشکیل نخستین مجمع عمومی، این مجمع در اسفند همان سال در تالار اجتماعات فرهنگسرای نیاوران تشکیل شد و با انتخاب اعضای هیئت مدیره و بازرسان انجمن، به‌طور رسمی فعالیت خود را آغاز کرد (نیکنام، ۱۳۷۹). با شروع فعالیت انجمن در تهران، شاخه‌های آن نیز با عنوان

شاخه‌های استانی تشکیل گردیدند. از جمله آنها می‌توان به شاخه‌های استانی خراسان، اصفهان، خوزستان، فارس، قم و لرستان اشاره کرد. انجمن در دوره جدید فعالیت خود پس از انقلاب اسلامی، برنامه‌های آموزشی غیررسمی متعددی را در قالب دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های سالانه و ماهانه برگزار نموده است. در بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و شاخه استان خراسان، در مجموع بیش از شصت همایش ماهانه و سالانه و بیش از پنجاه کارگاه آموزشی در استان‌های تهران و خراسان برگزار نموده‌اند. این اطلاعات از وبسایت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، وبسایت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی (شاخه خراسان) و اسناد و مدارک دیگر مانند گزارش‌های سالانه ریاست انجمن (فتاحی، ۱۳۸۳؛ فتاحی، ۱۳۸۶) استخراج گردیده است.

روش پژوهش، جامعه آماری و ابزار گردآوری داده‌ها

این پژوهش به روش پیمایشی و از نوع کاربردی است. جامعه مورد بررسی در این پژوهش کلیه اعضای انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (مقیم تهران و استان خراسان) در سال ۱۳۸۷ هستند که اطلاعات آماری مربوط به آن از پایگاه اطلاعاتی اعضای موجود در دفتر انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران استخراج شده است.

برای تعیین حجم نمونه از روش «برآورد حجم نمونه با توجه به خطای نسبی برآورد»

استفاده شد و نمونه‌ها به شیوه طبقه‌ای - تصادفی از میان اعضای انجمن بر مبنای محل اقامت آنها (تهران - خراسان) انتخاب گردید. اگر میانگین نمونه را Y_n و میانگین جامعه را Y_N در نظر بگیریم، کسر $r = (Y_n - Y_N) / Y_N$ را خطای نسبی می‌نامند.

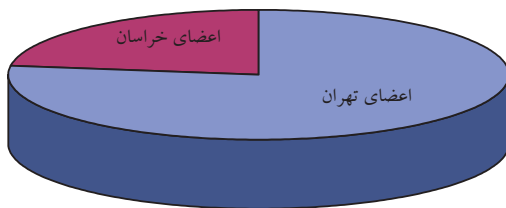
حجم نمونه از فرمول زیر به دست می‌آید:

$$n = \left(\frac{Z_{\alpha}}{rY_N} \right)^2 \cdot \frac{1}{1 + 1/N} \left(\frac{ZS}{rY_N} \right)^2$$

که در آن S و Y_N پارامترهای واریانس و میانگین جامعه‌اند (عمیدی، ۱۳۷۸).

جدول ۱. تعیین حجم نمونه براساس محل اقامت اعضا

عضویت	حجم جامعه	حجم نمونه
اعضای مقیم تهران	۸۵۱	۱۳۵
اعضای مقیم خراسان	۲۴۸	۴۰
جمع	۱۰۹۹	۱۷۵

نمودار ۱. حجم نمونه بر اساس محل اقامت اعضا

گردآوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته انجام پذیرفت، و سؤال‌های پرسشنامه با توجه به پیشینه و پرسش‌های پژوهش تهیه گردید. برای تأمین روایی پرسشنامه با ارائه آن به چند تن از اعضای هیئت علمی و صاحب‌نظران در زمینه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی میزان روایی و هماهنگی آن با پرسش‌های پژوهش ارزیابی و مورد تأیید قرار گرفت. تأمین پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ حاصل شد. بدین ترتیب که با استفاده از یک نمونه مقدماتی به حجم ۲۰ میزان تناسب و مفهوم بودن سؤالات پرسشنامه بررسی گردید و با استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید. با توجه به اینکه ضرایب به دست آمده ۰/۷ و بالاتر می‌باشد، پایایی پرسشنامه تأیید می‌شود.

در پژوهش حاضر داده‌ها پس از گردآوری در نرم‌افزارهای Excell و SPSS ثبت گردید و محاسبات لازم جهت استفاده از شیوه‌های آماری توصیفی و استنباطی انجام پذیرفت. چون در تدوین این پرسشنامه از مقیاس لیکرت استفاده شده بود پاسخ‌های جمع‌آوری شده در ۵ نمره کدگذاری شد. بر این اساس نمره کمتر از ۲/۴۹ بیانگر عملکرد ضعیف انجمن، از ۲/۵ تا ۳/۴۹ نشان‌دهنده عملکرد متوسط و از ۳/۵ تا ۵ عملکرد خوب انجمن را نشان می‌دهد.

تحلیل داده‌ها و ارائه یافته‌ها

همان‌طور که گفته شد در این پژوهش نظرات اعضای انجمن راجع به برنامه‌های آموزشی

غیررسمی آن مورد ارزیابی قرار گرفت که در ادامه به بررسی پرسش‌های مطرح شده در این خصوص می‌پردازیم:

۱. از نظر اعضا، انجمن تا چه میزان در اجرای برنامه‌های آموزش غیررسمی خود موفق بوده است؟

برای سنجش این موفقیت، ۲۳ عامل تعریف شده که عبارت‌اند از:

۱. سودمندی در افزایش اطلاعات تخصصی؛

۲. سودمندی در افزایش آگاهی و بهبود مهارت‌های شغلی؛

۳. ایجاد امکان استفاده از روش‌ها و اطلاعات تخصصی جدید در شغل خود؛

۴. کمک به تثبیت و یا استمرار فعالیت حرفه‌ای؛

۵. تأثیر مثبت در ارزشیابی شغلی؛

۶. تناسب موضوعات برنامه‌ها با نوع شغل اعضا؛

۷. دارا بودن دانش تخصصی مناسب سخنرانان همایش‌ها و استادان کارگاه‌های آموزشی؛

۸. دارا بودن سابقه آموزشی و تجربه عملی مناسب سخنرانان همایش‌ها و استادان کارگاه‌های آموزشی؛

۹. دارا بودن سطح تحصیلات بالای سخنرانان همایش‌ها و استادان کارگاه‌های آموزشی؛

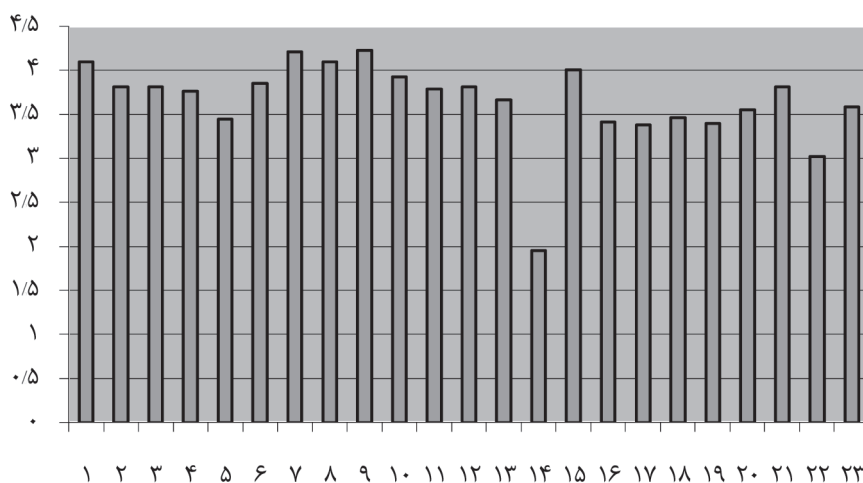
۱۰. استفاده از روش‌های علمی مناسب جهت ارائه مطالب توسط سخنرانان همایش‌ها و استادان کارگاه‌های آموزشی؛

جدول ۲. فراوانی، میانگین و انحراف معیار نمرات مربوط به ارزیابی برنامه های آموزشی غیررسمی انجمن

انحراف معیار	میانگین	بدون پاسخ		کاملاً مخالف		مخالف		بی نظر		موافق		کاملاً موافق		سؤال
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰/۵۲	۴/۰۹	۱/۱	۲	۰	۰	۳/۴	۶	۹/۱	۱۶	۶۱/۱	۱۰۷	۲۵/۱	۴۴	سؤال ۱
۰/۵۸	۳/۸۱	۴/۴	۷	۰	۰	۴/۶	۸	۲۴	۴۲	۵۲/۵	۹۱	۱۵/۴	۲۷	سؤال ۲
۰/۵۹	۳/۸۱	۲/۹	۵	۰/۶	۱	۴/۶	۸	۲۲/۳	۳۹	۵۴/۳	۹۵	۱۵/۴	۲۷	سؤال ۳
۰/۵۹	۳/۷۶	۴	۷	۰	۰	۳/۴	۶	۳۱/۴	۵۵	۴۵/۱	۷۹	۱۶	۲۸	سؤال ۴
۰/۰۶	۳/۴۴	۵/۱	۹	۱/۷	۳	۹/۷	۱۷	۲۶	۶۳	۳۹/۴	۶۹	۸	۱۴	سؤال ۵
۰/۰۵	۳/۸۵	۲/۹	۵	۰/۶	۱	۱/۷	۳	۲۷/۴	۴۸	۴۹/۱	۸۶	۱۸/۳	۳۲	سؤال ۶
۰/۰۴	۴/۲۱	۱/۱	۲	۰	۰	۱/۱	۲	۸/۶	۱۵	۵۶/۶	۹۹	۳۲/۶	۵۷	سؤال ۷
۰/۰۵	۴/۰۹	۴	۷	۰	۰	۲/۹	۵	۱۱/۴	۲۰	۵۵/۴	۹۷	۲۶/۳	۴۶	سؤال ۸
۰/۰۵	۴/۲۲	۴	۷	۰/۶	۱	۲/۳	۴	۶/۹	۱۲	۵۱/۴	۹۰	۳۴/۹	۶۱	سؤال ۹
۰/۰۵	۳/۹۲	۵/۷	۱۰	۰	۰	۳/۴	۶	۱۸/۳	۳۲	۵۴/۹	۹۶	۱۷/۷	۳۱	سؤال ۱۰
۰/۰۶	۳/۷۸	۶/۳	۱۱	۰/۶	۱	۶/۹	۱۲	۱۹/۴	۳۴	۵۲/۶	۹۲	۱۴/۳	۲۵	سؤال ۱۱

۰/۰۶	۳/۸۱	۵/۱	۹	۱/۱	۲	۵/۱	۹	۱۹/۴	۳۴	۵۳/۱	۹۳	۱۶	۲۸	سؤال ۱۲
۰/۰۶	۳/۶۶	۵/۷	۱۰	۲/۳	۴	۶/۳	۱۱	۲۵/۱	۴۴	۴۷/۴	۸۳	۱۳/۱	۲۳	سؤال ۱۳
۰/۰۸	۱/۹۵	۳/۴	۶	۴/۶	۷۱	۳۶/۶	۶۴	۹/۱	۱۶	۳/۴	۶	۶/۹	۱۲	سؤال ۱۴
۰/۰۷	۴	۵/۱	۹	۲/۳	۴	۱/۱	۲	۲۲/۳	۳۹	۳۷/۷	۶۶	۳۱/۴	۵۵	سؤال ۱۵
۰/۰۷	۳/۴۱	۵/۷	۱۰	۲/۳	۴	۱۸/۹	۳۳	۱۹/۴	۳۴	۴۴/۶	۷۸	۹/۱	۱۶	سؤال ۱۶
۰/۰۶	۳/۳۸	۶/۳	۱۱	۲/۳	۴	۶/۳	۱۱	۴۳/۴	۷۶	۳۶/۶	۶۴	۵/۱	۹	سؤال ۱۷
۰/۰۷	۳/۶۶	۴/۶	۸	۴	۷	۱۴/۳	۲۵	۱۸/۹	۳۳	۵۰/۳	۸۸	۸	۱۴	سؤال ۱۸
۰/۶۴	۳/۳۹	۸	۱۴	۰/۶	۱	۱۰/۹	۱۹	۳۹/۴	۶۹	۳۴/۳	۶۰	۶/۹	۱۲	سؤال ۱۹
۰/۶۵	۳/۵۵	۳/۴	۶	۱/۱	۲	۲۱/۱	۳۷	۲۴/۶	۴۳	۴۴/۶	۷۸	۴/۶	۸	سؤال ۲۰
۰/۸۸	۳/۸۱	۴/۶	۸	۰/۶	۱	۴/۶	۸	۱۴/۹	۲۶	۶۷/۴	۱۱۸	۸	۱۴	سؤال ۲۱
۰/۰۷	۳/۰۲	۴	۷	۵/۷	۱۰	۲۸/۶	۵۰	۲۱/۱	۳۷	۳۸/۳	۶۷	۲/۳	۴	سؤال ۲۲
۰/۰۶	۳/۵۸	۴	۷	۱/۷	۳	۱۰/۹	۱۹	۲۰/۶	۳۶	۵۵/۴	۹۷	۷/۴	۱۳	سؤال ۲۳
۴/۹۱	۸۴	۴/۳۹	۱۷۷	۲/۹۸	۱۲۰	۹/۰۷	۳۶۵	۲۴/۸	۸۶۳	۴۷/۱۹	۱۸۹۹	۱۴/۹	۶۰۰	جمع

نمودار ۲: مقایسه میانگین نمرات مربوط به ارزیابی برنامه های آموزشی غیررسمی انجمن

۲۱. مناسب بودن عنوان های انتخاب شده برای برگزاری برنامه ها؛
 ۲۲. قابل توجه بودن حضور کتابداران در این برنامه ها؛ و
 ۲۳. قابل قبول بودن کیفیت و شیوه برگزاری برنامه ها.
 در مورد سؤال ها، سؤال ۹ که راجع به سطح تحصیلات بالای سخنرانان همایش ها و استادان کارگاه های آموزشی است دارای بالاترین میانگین (۴/۲۲) است و نشان دهنده وضعیت خوب انجمن در این زمینه است. سؤال ۱۴ نیز که راجع به کفایت برگزاری برنامه های انجمن در شهر تهران می باشد دارای پایین ترین میانگین کسب شده (۱/۹۵) است که نشان دهنده عدم رضایت کتابداران از تمرکز در برگزاری برنامه های آموزشی انجمن در شهر تهران است.
 میانگین کلی (۴/۳۹) نشان می دهد که

۱۱. استفاده از ابزارهای کمک آموزشی مناسب جهت ارائه مطالب توسط سخنرانان همایش ها و استادان کارگاه های آموزشی؛
 ۱۲. دارا بودن تجربه مناسب برگزارکنندگان و عوامل اجرایی برنامه ها؛
 ۱۳. موفق بودن برگزارکنندگان و عوامل اجرایی برنامه ها در انجام وظایف خود؛
 ۱۴. کفایت برگزاری برنامه ها در مرکز کشور یعنی شهر تهران؛
 ۱۵. ناکافی بودن برنامه های آموزشی انجمن در شهرستان ها؛
 ۱۶. مناسب بودن محل برگزاری برنامه ها؛
 ۱۷. مناسب بودن فصل برگزاری همایش های سالانه؛
 ۱۸. مناسب بودن روزها و زمان های برگزاری همایش های ماهانه؛
 ۱۹. مناسب بودن روزها و زمان های برگزاری کارگاه های آموزشی؛
 ۲۰. کافی بودن زمان اختصاص یافته

جدول ۴. جدول آزمون T

p-value	تفاوت میانگین	df	t	
۰/۰۳۰	۰/۲۹۲	۱۶۶	۰/۴۱۹	* دارا بودن سطح تحصیلات بالای سخنرانان همایش‌ها و استادان کارگاه‌های آموزشی
۰/۰۲۰	۰/۴۵۵	۱۶۷	۲/۱۹	* کفایت برگزاری برنامه‌ها در مرکز کشور یعنی شهر تهران

از نظر اعضا، انجمن عملکرد موفق‌تری را در برگزاری برنامه‌های آموزشی غیررسمی برای کتابداران و اطلاع‌رسانان داشته است.

۲. آیا میان دیدگاه اعضای انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و اعضای انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی شاخه خراسان راجع به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۳. میانگین نمرات بر مبنای محل اقامت اعضا

میانگین	شاخص‌ها / نوع عضویت
۸۴/۲۶	تهران
۸۳/۱۸	مشهد
۱۶۷/۴۴	جمع

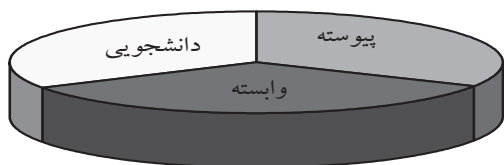

نمودار ۳: مقایسه میانگین نمرات بر مبنای محل اقامت اعضا

همانگونه که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود میانگین مجموع نمرات اعضای تهرانی (۸۴/۲۶) بیشتر از نمرات اعضای ساکن خراسان (۸۳/۱۸) است.

جهت بررسی وجود رابطه معنادار میان نمرات این دو گروه، از آزمون T استفاده می‌شود.

آزمون T نشان داد که به جز در دو عامل، در سطح ۹۵ درصد از اطمینان، هیچ تفاوت معناداری میان نظرات کتابداران تهرانی و خراسانی راجع به ارزیابی عملکرد برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن وجود ندارد. کتابداران تهرانی معتقدند که سخنرانان انتخاب شده در شهر تهران از سطح تحصیلات بالاتری برخوردارند در حالی که میانگین نمرات کتابداران خراسانی در این مورد کمتر است. همچنین میانگین کمتر نمرات کتابداران خراسانی راجع به کفایت برگزاری دوره‌های آموزشی غیررسمی انجمن در شهر تهران نشان می‌دهد که کتابداران شهرستانی از این قضیه ناراحت بوده و به آن معترض هستند

نمودار ۴. مقایسه میانگین نمرات بر مبنای نوع عضویت اعضا

جدول ۵ نشان می‌دهد که مجموع میانگین نمرات اعضای وابسته انجمن (۸۴/۸۵) بیشتر از سایر اعضاست و اعضای پیوسته دارای پایین‌ترین نمرات مجموع میانگین هستند. جهت پاسخ به پرسش فوق از آزمون F یا ANOVA استفاده می‌کنیم:

آزمون F نشان می‌دهد که با اطمینان بیش از ۹۵ درصد می‌توان گفت که به جز در سه عامل فوق، تفاوت معناداری میان نمرات اعضای پیوسته، وابسته، و دانشجویی راجع به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی وجود ندارد.

و در این زمینه تفاوت معناداری میان دیدگاه کتابداران تهرانی و خراسانی وجود دارد.

۳. آیا میان دیدگاه اعضای انجمن (پیوسته، وابسته و دانشجویی) راجع به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۵. میانگین نمرات بر مبنای نوع عضویت اعضا

میانگین	شاخص‌ها نوع عضویت
۸۱/۱۷	پیوسته
۸۴/۸۵	وابسته
۸۲/۵۲	دانشجویی
۲۴۸/۵۴	جمع

جدول ۶. جدول آزمون F

سطح معنی‌داری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات		
۰/۰۲۷	۳/۷۰۴	۳/۰۱۷	۲	۶/۰۳۴	بین گروه‌ها	* ناکافی بودن برنامه‌های آموزشی انجمن در شهرستان‌ها
		۰/۸۱۵	۱۶۲	۱۰۰/۱۸۴	درون گروه‌ها	
			۱۶۴	۱۰۶/۳۴۸	جمع	
۰/۰۰۹	۴/۸۶۱	۳/۰۸۲	۲	۶/۱۶۴	بین گروه‌ها	* مناسب بودن روزها و زمان‌های برگزاری کارگاه‌های آموزشی
		۰/۶۳۴	۱۵۸	۱۰۰/۱۸۴	درون گروه‌ها	
			۱۶۰	۱۰۶/۳۴۸	جمع	
۰/۰۲۷	۳/۷۱۰	۳/۷۱۸	۲	۷/۴۳۵	بین گروه‌ها	* قابل توجه بودن حضور کتابداران در این برنامه‌ها
		۱/۰۰۲	۱۶۴	۱۶۴/۳۴۹	درون گروه‌ها	
			۱۶۶	۱۷۱/۷۸۴	جمع	

جهت بررسی اینکه این تفاوت معنادار در سه عامل فوق، در میان کدامیک از گروه‌های عضو انجمن وجود دارد از آزمون تعقیبی Tukey استفاده می‌کنیم. براساس این آزمون مشخص می‌شود که در عامل اول یعنی ناکافی بودن برنامه‌های آموزشی انجمن در شهرستان‌ها، تفاوت معناداری میان میانگین اعضای پیوسته و دانشجویی وجود دارد و سطح میانگین نمرات اعضای پیوسته در این زمینه بیشتر است. در مورد عامل دوم، یعنی مناسب بودن روزها و زمان‌های برگزاری کارگاه‌های آموزشی، تفاوت معناداری میان میانگین اعضای وابسته و دانشجویی وجود دارد و سطح میانگین نمرات اعضای دانشجویی در این زمینه بیشتر است. در مورد عامل سوم، یعنی قابل توجه بودن حضور کتابداران در این برنامه‌ها، تفاوت معناداری میان میانگین اعضای وابسته و دانشجویی وجود دارد و سطح میانگین نمرات اعضای وابسته در این زمینه بیشتر است.

۴. آیا میان میزان تحصیلات اعضا و دیدگاه آنها

راجع به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن رابطه معناداری وجود دارد؟

جهت بررسی وجود رابطه معنادار میان میزان تحصیلات اعضا و دیدگاه آنها راجع به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن از آزمون پیرسون استفاده می‌کنیم.

همانگونه که در جدول ۷ ملاحظه می‌شود تنها میان دو عامل تأثیر مثبت در ارزشیابی شغلی و مناسب بودن روزها و زمان‌های برگزاری همایش‌های ماهانه با عامل میزان تحصیلات رابطه معناداری وجود دارد که در مورد اول یعنی میان عامل تأثیر مثبت در ارزشیابی شغلی و میزان تحصیلات همبستگی منفی وجود دارد، یعنی اعضای دارای مدارک تحصیلات بالاتر در انجمن معتقدند که برنامه‌های آموزشی انجمن تأثیر چندان مثبتی در ارزشیابی شغلی آنها نداشته است. میان عامل مناسب بودن روزها و زمان‌های برگزاری همایش‌های ماهانه و میزان تحصیلات نیز همبستگی مثبت وجود دارد، یعنی اعضای دارای مدارک تحصیلات

جدول ۷. جدول آزمون همبستگی پیرسون

تحصیلات		
-۰/۱۶۱	Pearson Correlation	* تأثیر مثبت در ارزشیابی شغلی
.۰۳۸	Sig. (2-tailed)	
۱۶۶	N	
۰/۱۵۶	Pearson Correlation	* مناسب بودن روزها و زمان‌های برگزاری همایش‌های ماهانه
.۰۴۴	Sig. (2-tailed)	
۱۶۷	N	

بالتر، اعتقاد بیشتری به مناسب بودن روزها و زمان‌های برگزاری همایش‌های ماهانه دارند.

۵. آیا میان سابقه عضویت اعضا و دیدگاه آنها راجع به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن رابطه معناداری وجود دارد؟

در این تحقیق چهار سطح جهت تعیین سابقه عضویت افراد در انجمن و استفاده از برنامه‌های آن تعریف شده که این چهار سطح عبارت‌اند از:

۱. تجربه یک سال عضویت،
 ۲. تجربه دو تا سه سال عضویت،
 ۳. تجربه چهار تا شش سال عضویت، و
 ۴. سابقه بیش از شش سال عضویت.
- جهت بررسی وجود رابطه معنادار میان سابقه عضویت اعضا و دیدگاه آنها راجع به ارزیابی برنامه‌های آموزشی غیررسمی انجمن از آزمون پیرسون استفاده می‌کنیم. همانگونه که در جدول ۸ ملاحظه می‌شود تنها میان دو عامل تناسب موضوعات برنامه‌ها با نوع شغل اعضا و قابل توجه بودن حضور کتابداران در این برنامه‌ها با عامل سابقه رابطه

معناداری وجود دارد که در مورد اول، یعنی میان عامل تناسب موضوعات برنامه‌ها با نوع شغل اعضا و سابقه همبستگی مثبت وجود دارد، یعنی اعضای باسابقه‌تر در انجمن معتقدند که موضوعات برنامه‌ها با نوع شغل اعضا تناسب بیشتری دارد. میان عامل قابل توجه بودن حضور کتابداران در این برنامه‌ها و سابقه نیز همبستگی مثبت وجود دارد، یعنی اعضای با سابقه‌تر در انجمن اعتقاد بیشتری به حضور قابل توجه کتابداران در برنامه‌های آموزشی انجمن دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در دوره جدید فعالیت خود، فعالیت‌های مناسبی را در جهت تکمیل روند آموزش رسمی رشته در دانشگاه‌ها آغاز نموده و با تشکیل دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و برپایی همایش‌های سالانه و ماهانه در تلاش بوده تا با انتقال اطلاعات تخصصی جدید و روزآمد به استادان، کتابداران، و دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی گام مؤثری را در این زمینه بردارد.

جدول ۸. جدول آزمون همبستگی پیرسون

سابقه		
۰/۲۱۰	Pearson Correlation	* تناسب موضوعات برنامه‌ها با نوع شغل اعضا
۰۰۳۴	Sig. (2-tailed)	
۱۰۲	N	
۰/۳۲۲	Pearson Correlation	* قابل توجه بودن حضور کتابداران در این برنامه‌ها
۰۰۱۲	Sig. (2-tailed)	
۶۰	N	

میانگین نسبتاً بالای نمرات کتابداران در این تحقیق نشان‌دهنده موفقیت نسبی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی در انجام این وظیفه خطیر خود در دوره جدید فعالیت خود است. از سویی کتابداران شهرستانی به شدت به تبعیض موجود میان خود و کتابداران مقیم مرکز معترض بوده و خواستار انجام برنامه‌ریزی بهتر جهت برپایی برنامه‌های آموزشی و همایش‌های تخصصی بیشتر با استفاده از استادان مجرب‌تر و دارای تجربه علمی و عملی بهتری در شهرستان‌ها هستند. نکته مهم دیگری که در نتایج این تحقیق مشخص است اعتقاد اعضای دارای مدارک تحصیلی بالاتر به تأثیر کم مدارک و گواهی‌های دوره‌های آموزشی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی در ارزشیابی شغلی آنهاست که باید انجمن در این زمینه چاره‌جویی کرده و راهکارهای مناسبی را جهت به رسمیت شناخته شدن مدارک و گواهی‌های آموزشی خود توسط سازمان‌ها و مؤسسات مختلف اتخاذ نماید.

مسئله دیگر، موضوع حضور و مشارکت کتابداران و دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی در برنامه‌های آموزشی انجمن به‌ویژه در شهرستان‌هاست که همچنان نیازمند بررسی و اتخاذ راهکارها و سیاست‌های تشویقی و ترغیبی بیشتر توسط انجمن به‌منظور جلب مشارکت قشر بیشتری از حرفه‌مندان و متخصصان رشته برای حضور در این نوع برنامه‌هاست. به‌عبارت دیگر، مشارکت کتابداران و اطلاع‌رسانان در جلسات انجمن همچنان کم‌رنگ است که در گزارش‌های سالانه انجمن بارها به آن اشاره شده است. عدم مشارکت شامل نخبگان،

استادان، و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها نیز می‌شود و این امر سبب شده است که انجمن در به‌کار گرفتن آموزشگران مجرب و شناخته شده دچار مشکل گردد.

در پایان پیشنهادهایی جهت تقویت و گسترش برنامه‌های آموزشی انجمن ارائه می‌شود:

- تغییر ساختار کمیته‌های آموزش و همایش‌های انجمن و انتخاب حداقل یک عضو از شاخه‌های استانی جهت حضور در آنها به‌منظور اتخاذ تصمیمات هماهنگ و فراگیر که شامل حال تمام شاخه‌های استانی گردد؛
- برگزاری مجدد برنامه‌های آموزشی و همایش‌های موفق برگزار شده در مرکز در شاخه‌های استانی؛
- استفاده از استادان و کارشناسان صاحب‌نام و زبده حوزه‌های موضوعی مرتبط جهت برگزاری دوره‌های آموزشی و برپایی همایش‌ها و سخنرانی‌های مختلف؛
- مذاکره با کتابخانه‌های بزرگ، دانشگاه‌ها، و سازمان‌های مرتبط جهت به رسمیت شناختن مدارک و گواهی‌های انجمن و پذیرفتن تأثیرگذاری آنها در فرایند ارزشیابی شغلی کتابداران؛
- وضع و تعیین امتیازهای ویژه برای دانشجویان فعال استفاده‌کننده از برنامه‌های آموزشی انجمن که در روند ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر و انتخاب شغل برای آنها سودمند واقع شود؛
- برگزاری منظم همایش‌های سالانه ملی با همکاری سایر نهادها و مؤسسات معتبر؛ و
- انتخاب موضوعات تخصصی جدید، به روز و چالشی برای برنامه‌های آموزشی و

همایش‌های انجمن.

در پایان امیدواریم انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران با یاری و همکاری تمامی کتابداران و اطلاع‌رسانان ایرانی، روزبه‌روز در مسیر تکامل خویش بیشتر گام برداشته و به‌زودی به جایگاه شایسته‌ی خویش دست یابد.

منابع

۱. آراسته، حمیدرضا. «فلسفه انجمن‌های علمی». *رهیافت*، ۳۲ (۱۳۸۳): ۲۲-۲۸.
۲. امیرشیبانی، محمدعلی. «نگرش تاریخی به انجمن‌های علمی در ایران». *رهیافت*، ۶ (۱۳۷۳): ۸۰-۹۰.
۳. پاکدامن نایینی، مریم؛ فهیمی‌فر، سپیده؛ موسوی‌زاده، مریم. «انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی ایران: دیدگاه کتابداران جامعه پزشکی». در: *کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و جامعه پزشکی*. تهران: کتابدار، ۱۳۸۸، ص ۲۷۱-۲۸۹.
۴. تقی‌زاده، اقدس. «انجمن‌های تخصصی کتابداران: ساختار و اهداف». *فصلنامه کتاب*، دوره چهارم، ۴ (۱۳۷۲): ۱۷۹-۱۸۴.
۵. حیاتی، زهیر. «انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران». *دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ج ۱، ص ۳۳۸-۳۴۲.
۶. سعیدی، محمدرضا. *درآمدی بر مشارکت‌های مردمی و سازمان‌های غیردولتی*. تهران: سمت، ۱۳۸۲.
۷. سوهانیان حقیقی، محمد. «مطالعه و نظرسنجی درباره عملکرد و نقش انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۸۴.
۸. عمیدی، علی. *نظریه نمونه‌گیری و*

کاربردهای آن. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۸.

۹. فتاحی، رحمت‌الله. *گزارش عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (دور نخست ۱۳۸۲-۱۳۸۳)*. [جزوه].

۱۰. همو. *گزارش عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (سال ۱۳۸۶)*. [جزوه].

۱۱. قانی‌دهکردی، جلیل؛ آل‌مختار، محمدرضا. «نقدی بر فعالیتهای انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و شاخه‌ها از سال ۱۳۸۵-۱۳۷۹». در: *مبانی حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران*. تهران: کتابدار، ۱۳۸۸، ص ۳۶۱-۳۸۱.

۱۲. محسنی، منوچهر. *مشارکت اجتماعی در ایران*. تهران: آرون، ۱۳۸۲.

۱۳. نیکنام، مهرداد. «تأسیس انجمن کتابداری ایران». *فصلنامه کتاب*، دوره چهارم، ۴ (زمستان ۱۳۷۹): ۱۱۴-۱۲۳.

14. Aslan, Selma. "Turkish Librarians' Association: Today and Tomorrow". 61th IFLA Council and Genral Conference (Istanbul: August 1995). [on-line]. Available: <http://www.ifla.org/IV/ ifla61/61-asls.htm>

15. Canadian Library Association. "Membership Survey, Final Report". 16 Oct. 2004. [on-line]. Availale: <http://www.cla.ca/ commission/ membersurvey.pdf>

16. Muswazi, P. "Swaziland Library Association: An Appraisal". *The International Information & Library Review*, Vol. 30, Issue 3 (Sep. 1998): 203-225.

تاریخ تأیید: ۱۳۸۸/۵/۳۱